

**Ο εμβληματικός Έφεδρος Ανθυπολοχαγός Θέμης Μαρίνος,
και αυτά που γνώριζε για τον ΕΛΑΣ στην επιχείρηση
ανατίναξης της Γέφυρας του Γοργοποτάμου**

Γράφει
Ο Ευάγγελος Μαυρογόνατος
Απόστρατος Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς
Αρθρογράφος - Ιστορικός Ερευνητής

**Συμμετείχε στην ανατίναξη της γέφυρας
του Γοργοποτάμου μαζί με αντάρτες και
συμμάχους.**

**Μέλος της Βρετανικής Συμμαχικής Από-
στολής (BLO) στην κατοχή.**

Ο Θέμης Μαρίνος είχε γεννηθεί στη Ζάκυνθο το 1917.

Το 1940-41 πολέμησε στο Ελληνο- Αλβανικό Μέτωπο και στη Μάχη της Κρήτης ως Έφεδρος Αξιωματικός.

Συνελήφθη από τον Γερμανικό στρατό και αφού δραπέτευσε συνεργάστηκε με την αντίσταση στον νομό Ρεθύμνης, διέφυγε αργότερα στην Αίγυπτο με υποβρύχιο και κατατάχτηκε στην 1η Ελληνική Ταξιαρχία.

Αποσπάστηκε από τον Πρίγκιπα Πέτρο στο Βρετανικό Κέντρο Ειδικής Εκπαίδευσης στην Παλαιστίνη όπου και εκπαιδεύτηκε.

Τον Σεπτέμβριο του 1942 ως μέλος της βρετανικής ομάδος αλεξιπτωτιστών προσγειώθηκε μαζί με άλλους Βρετανούς αξιωματικούς στην Ελλάδα και ανατίναξαν τη σιδηροδρομική γέφυρα του Γοργοποτάμου με τη βοήθεια των δύο μεγάλων αντιστασιακών οργανώσεων ΕΔΕΣ και ΕΛΑΣ, διακόπτοντας τον εφοδιασμό των Γερμανών στη Β. Αφρική. Παρέμεινε στην Ελλάδα ως σύνδεσμος του Γενικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής.

Τον Ιούλιο του 1943, με την απόβαση των συμμάχων στη Σικελία κατεύθυνε τις επιχειρήσεις παραπλανήσεως και δολιοφθοράς κατά του Άξονα στην Αιτωλο-Ακαρνανία, παίρνοντας μέρος στις ανατινάξεις των γεφυρών από το Μακρυνόρος ως την Άρτα και συγκεκριμένα τις Αννίνου, Κομποτίου, Αγ. Νικολάου και Ζούτου.

Τον Ιανουάριο 1944, επέστρεψε στην Αίγυπτο και από εκεί στα Επτάνησα για να αναλάβει νέα αποστολή με διαταγή του Γενικού Στρατηγείου στα νησιά του Ιονίου, όπου οργάνωσε και διοίκησε το μυστικό δίκτυο πληροφοριών και δολιοφθορών μέχρι τον Νοέμβριο του 1944.

Το 1945 – 1949 χρημάτισε μέλος της ελληνικής αντιπροσωπείας στη Διεθνή Επιτροπή Ελέγχου Βουλγαρίας και σύνδεσμος της Ελληνικής Κυβερνήσεως στη Βαλκανική Επιτροπή Παρατηρητών του ΟΗΕ κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Εργάστηκε ως οικονομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Συντονισμού, Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής των ΣΕΚ (ΟΣΕ), Γενικός Διευθυντής Οικονομικού της ΔΕΗ, Σύμβουλος της ΕΤΕΒΑ και Πρόεδρος της Τραπέζης Επενδύσεων, ενώ υπήρξε μέλος Διοικητικών Συμβουλίων (ΛΙΠΤΟΛ, ΚΕΠΕ, ΙΟΒΕ, ΣΕΒ, κλπ).

Στο εξωτερικό εργάστηκε ως εμπειρογνώμων των Ηνωμένων Εθνών σε αναπτυξιακά προγράμματα του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ στο Ιράν, της Διεθνούς Τραπέζης στην Αιθιοπία και του Γραφείου Δοξιάδη (Γκάνα, Λιβύη).

Του απενεμήθη ο βαθμός του Βρετανού Λοχαγού και στη συνέχεια Ταγματάρχη.

Έλαβε πολλές πολεμικές διακρίσεις, ελληνικά και ξένα παράσημα.

Ο Θέμης Μαρίνος, έφυγε από τη ζωή, 23 Δεκεμβρίου 2018 σε ηλικία 101 ετών.

Αυτά που ήξερε ο Θέμης Μαρίνος για τον ΕΛΑΣ

Περιγράφεται ως μία εμβληματική μορφή της Αντίστασης. Και ήταν.

Ως μέλος της βρετανικής στρατιωτικής αποστολής, συνέβαλε σε πολλά.

Όμως γνώριζε και πολλά. Είναι ο τελευταίος αποβιώσας από όσους είχαν συμμετάσχει στην ανατίναξη του Γοργοποτάμου, που περιλαμβάνονταν στη συμμαχική επιχείρηση Harling, με στόχο την ανακοπή του ανεφοδιασμού του Ρόμελ στη Βόρεια Αφρική.

Ήταν όμως και ένας από εκείνους που γνώριζαν τι δεν έκανε ο ΕΛΑΣ και πόσο η αρνητική συμβολή και οι καθυστερήσεις του Βελουχιώτη και του ΚΚΕ στην ουσία ακύρωσαν τη στρατιωτική σημασία της επιχείρησης.

Ο Μαρίνος έχει περιοριστεί να πει τα εξής για τον Γοργοπόταμο:

«Πρόκειται για το πρώτο μεγάλο σαμποτάζ σε όλη την υπό κατοχή Ευρώπη. Είχε επίδραση τόσο στους Έλληνες αμάχους, όσο και σε όλους τους Ευρωπαίους. Κατά τη γνώμη μου, η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου, είναι μια από τις σημαντικότερες πράξεις στην Ελληνική Ιστορία, η οποία όμως μελλοντικά δεν αξιοποιήθηκε καταλλήλως».

Εννοούσε, δεν είχε αξιοποιηθεί πολιτικά. Γιατί κατά τα άλλα, στην αναφορά του αυτή δεν γίνεται ούτε νύξη για τη στρατιωτική σημασία της επιχείρησης. Η οποία ήταν μηδενική. Για έναν πολύ απλό λόγο. Οι Βρετανοί (Μάγερς, Γούντχαουζ), με τη συμβολή του Μαρίνου και άλλων, επί έξι ολόκληρες εβδομάδες προσπαθούσαν να πείσουν τον Βελουχιώτη να συμμετάσχει στην επιχείρηση.

Ήθελαν –και λογικά– τη συμμετοχή όλων των δυνάμεων της Αντίστασης και πάντως της στρατιωτικά ισχυρότερης.

Έπειτα από κωλυσιεργίες, προφάσεις, αντιπερισπασμούς και διάφορες άλλες παραπλανητικές κινήσεις, ο ΕΛΑΣ αποφασίζει να συμμετάσχει, προκειμένου να μην έχουν όλη την δόξα ο Ζέρβας και ο ΕΔΕΣ.

Όμως, έπειτα από όλα αυτά, η ανατίναξη γίνεται τελικά στις 25 Νοεμβρίου του 1942.

Η μάχη του Ελ Αλαμίν, ενόψει της οποίας έπρεπε να ανακοπεί ο ανεφοδιασμός των δυνάμεων του Ρόμελ, είχε ήδη ολοκληρωθεί μεταξύ 23 Οκτωβρίου και 3 Νοεμβρίου 1942.

Καθ' όλη τη διάρκεια της, ο γερμανικός ανεφοδιασμός γινόταν απρόσκοπτα από την ηπειρωτική Ελλάδα, και ενώ ο ΕΛΑΣ διαπραγματευόταν όρους και προϋποθέσεις για να συμμετάσχει στον Γοργοπόταμο... Μερικά χρόνια αργότερα, το 1984, σε ομιλία του σε αθηναϊκό ξενοδοχείο, ο Κρις Γούντχαουζ είχε σημειώσει:

«Το ιστορικό γεγονός που θέλω να τονίσω είναι ότι χωρίς τον Ζέρβα η επιχείρηση δεν θα μπορούσε ποτέ να πραγματοποιηθεί. Ο Άρης δεν είχε ενδιαφέρον για τη στρατηγική του Συμμαχικού Γενικού Στρατηγείου στη Βόρεια Αφρική. Αν είχε, θα είχε έρθει σε επαφή μαζί μας».

έξι εβδομάδες νωρίτερα. Αποφάσισε να έρθει μαζί μας την τελευταία στιγμή, απλώς και μόνο επειδή είδε ότι θα ήταν βλαβερό για τον ΕΛΑΣ αν έμενε απ' έξω».

Στην ίδια ομιλία του ο «Κρις» είχε μιλήσει για μία άλλη συμμαχική επιχείρηση. Εξελίχθηκε στα στενά του Μακρυνόρους στη Δυτική Ελλάδα, μεταξύ Αμφιλοχίας και Άρτας, και επικεφαλής των ελληνικών ανταρτικών δυνάμεων ήταν ο Στυλιανός Χούτας, γιατρός και μετέπειτα επί σειρά ετών βουλευτής και υπουργός των κυβερνήσεων της Ένωσης Κέντρου.

Η Μάχη του Μακρυνόρους ήταν μέρος της επιχείρησης «Animals», έγινε λίγους μήνες μετά τον Γοργοπόταμο, τον Ιούλιο του '43 και στόχος της ήταν ένας κρίσιμος στρατηγικός αντιπερισπασμός των δυνάμεων του Χίτλερ:

«Η επιχείρηση “Animals” ήλθε σε πέρας. Υπήρξε απολύτως επιτυχής – πιο επιτυχής από τον Γοργοπόταμο, γιατί η χρονική εφαρμογή της ήταν πιο ακριβής. Εκ των υστέρων ξέρουμε ότι ήταν επιτυχής γιατί οι επιχειρησιακές οδηγίες του Χίτλερ που διασώθηκαν, δείχνουν αποφασιστικά ότι ήταν πεπεισμένος πως η Ελλάδα ήταν ο συμμαχικός στόχος. Διέταξε να μεταφερθούν έξι μεραρχίες από το ρωσικό μέτωπο στα Βαλκάνια και έστειλε τον στρατηγό Ρόμελ να αναλάβει την ανώτατη διοίκηση στη Θεσσαλονίκη».

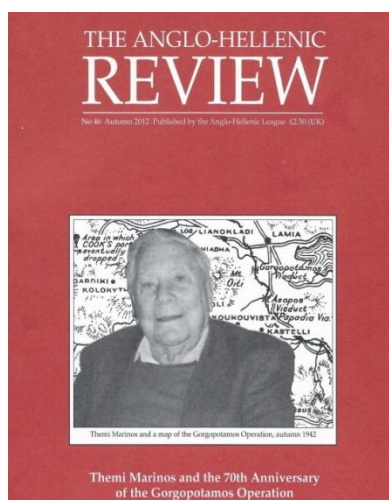
Στην ομιλία εκείνη, ο Γούντχάουζ είχε τονίσει και τα εξής:

«Σε μια μάχη (...) που κράτησε περισσότερο από μία εβδομάδα, στη διάβαση του Μακρυνόρους, στην γερμανικές και ιταλικές δυνάμεις που προσπαθούσαν να φθάσουν στην Άρτα από την Αμφιλοχία, στην ουσία ακινητοποιήθηκαν από μια δύναμη 450 ανθρώπων υπό τον Στυλιανό Χούτα και υπέστησαν απώλειες σχεδόν χιλίων ανδρών. Στην περιοχή του ΕΔΕΣ πέντε συνολικά μεγάλες οδικές γέφυρες καταστράφηκαν και δύο εχθρικές μεραρχίες, μία γερμανική και μία ιταλική, από περίπου 7.000 άνδρες».

Ο Μαρίνος συμμετείχε και σε αυτή την μάχη, καταστρέφοντας τις γέφυρες. Ο ΕΛΑΣ, φυσικά, δεν συμμετείχε. Ετοιμαζόταν για άλλα.

Παραθέτω ένα απόσπασμα από το βιβλίο του:

“Η αλήθεια για την Εθνική Αντίσταση”

Η αντίσταση των Ελλήνων κατά των Κατακτητών άρχισε, αμέσως μετά την εχθρική εισβολή, από μη αριστερές οργανώσεις.

Το ΚΚΕ ήταν αντίθετο σε κάθε αντιστασιακή κίνηση κατά των εισβολέων που τότε είχαν ακόμα σύμφωνο φιλίας με τη Ρωσία.

Επίσης, οι πρώτοι ένοπλοι αντάρτες ανήκαν στην εθνικιστική παράταξη, αλλά αντιμετώπισαν τεράστια προβλήματα, κυρίως οικονομικά, για την ανάπτυξή τους.

Αντίθετα, το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, όταν εμφανίστηκε αργότερα, βρέθηκε σε απείρως πλεονεκτικότερη θέση γιατί το ΚΚΕ ήταν ήδη οργανωμένο σε όλη την επικράτεια από το 1940, με πρόθεση τον έλεγχο της χώρας μόλις δινόταν η ευκαιρία. Καλύτερη ευκαιρία από το εθνικό – απελευθερωτικό κίνημα δεν υπήρχε, γιατί έτσι μπορούσε να καλυφτεί και δικαιολογηθεί κάθε δραστηριότητα.

Αλλά το ισχυρότερο και πλέον ύπουλο μέσο που χρησιμοποίησε το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ για την επικράτησή του ήταν η συκοφαντική εκστρατεία εναντίον κάθε άλλης αντιστασιακής οργάνωσης που χαρακτήριζε σαν προδοτική και συνεργαζόμενη με τον εχθρό για να δικαιολογήσει τη βίαιη διάλυση και καταστροφή της.

Η τακτική αυτή, που εκ πρώτης όψεως φαίνεται ανεξήγητη, βασίζεται στη φιλοσοφία του ΚΚΕ ότι οι ξένοι κατακτητές δεν ήταν εχθροί επειδή ήταν εισβολείς αλλά επειδή ήταν φασίστες. Επομένως κάθε αντιστασιακή κίνηση που δεν ελέγχονταν από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ χαρακτηριζόταν το ίδιο εχθρική.

Και οι μεν εισβολείς κάποτε θα έφευγαν ενώ οι αποκαλούμενοι «αντιδραστικοί» Έλληνες θα έμεναν κι επομένως αυτοί αποτελούσαν το πραγματικό εμπόδιο στην υλοποίηση των κομματικών οραμάτων της αριστεράς μεταπολεμικώς και έπρεπε να εκλείψουν.

Με το ίδιο σκεπτικό εξηγείται και η απροθυμία του ΕΑΜ –ΕΛΑΣ για συνεργασία με τους Δυτικούς Συμμάχους. Η παρουσία της Συμμαχικής Στρατιωτικής Αποστολής στην Ελλάδα αποτελούσε εμπόδιο στην εφαρμογή των σχεδίων του ΚΚΕ.

Τρεις ήταν οι σοβαρές περιπτώσεις που το Γενικό Στρατηγείο Μέσης Ανατολής χρειάστηκε τη συνεργασία των ανταρτικών οργάνωσης στην Ελλάδα με σκοπό

τη διευκόλυνση ζωτικής σημασίας επιχειρήσεων του στα τακτικά πολεμικά μέτωπα:

α) Η επίθεση εναντίον του Ρόμελ στο Ελ Αλαμείν, τον Οκτώβριο του 1942 (Γοργοπόταμος),

β) Η συμμαχική απόβαση στη Σικελία, τον Ιούλιο του 1943, και

γ) η αποχώρηση των Γερμανών από την Ελλάδα, τον Σεπτέμβριο του 1944. Και στις τρεις αυτές περιπτώσεις, η ηγεσία του ΕΛΑΣ έφερε εμπόδια, ή έδειξε αδιαφορία, ή απέφυγε τη συνεργασία.

Στην περίπτωση της επιχειρήσεως του Γοργοποτάμου απέφυγε ο ΕΛΑΣ συστηματικά κάθε επαφή με τη Συμμαχική Αποστολή, και αν δεν ερχόταν ο Ζέρβας από την Ήπειρο για την εκτέλεσή της, δεν θα γινόταν ποτέ η ανατίναξη.

Είναι γνωστό ότι η συμμετοχή του Άρη Βελουχιώτη οφείλεται στο ότι αγνόησε τις αντίθετες οδηγίες της ηγεσίας του ΕΑΜ γιατί τις θεώρησε καταστροφικές για το μέλλον του ΕΛΑΣ, ο οποίος διαφορετικά δεν θα μπορούσε να υπολογίζει στη βοήθεια των Συμμάχων, ούτε στην ηθική υποστήριξη του κόσμου. Βρισκόμαστε στην αρχή του αντάρτικου και θα ήταν δύσκολο να μίλαγε για εθνικό – απελευθερωτικό αγώνα.

Πάντως το ΕΑΜ πέτυχε το σαμποτάρισμα της Επιχειρήσεως, γιατί όταν έγινε η ανατίναξη της γέφυρας, δεν είχε πλέον αξία για τους Συμμάχους. Ο εχθρός στη Βόρειο Αφρική είχε απωθηθεί πέρα κι από τη Βεγγάζη.

Όμως για το εσωτερικό αντιστασιακό μέτωπο, όχι μόνο της Ελλάδος αλλά και των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, ο Γοργοπόταμος είχε τεράστιο ψυχολογικό και ηθικό αντίκτυπο στον αγώνα εναντίον των δυνάμεων Κατοχής.

Αντίθετα προς τη συμπεριφορά του ΕΑΜ – ΕΛΑΣ, η ηγεσία του ΕΔΕΣ, της ΕΚ-ΚΑ και όλων των άλλων μη ΕΑΜικών οργανώσεων και ομάδων, πάντοτε συνεργάστηκαν πρόθυμα με τους Συμμάχους και εκτέλεσαν τις διαταγές του Γενικού Στρατηγείου Μέσης Ανατολής.

Επίσης είναι χαρακτηριστικό ότι όλες οι αντιστασιακές οργανώσεις πλην των ΕΑΜικών είχαν δείξει την πρόθεσή τους για κοινή συνεργασία στον αγώνα κατά των Κατακτητών ακόμα και με τον ΕΛΑΣ. Και είναι αλήθεια ότι ο Ναπολέων Ζέρβας έδειξε έμπρακτα την επιθυμία του αυτή, χωρίς όμως να βρει ανταπόκριση από τον ΕΛΑΣ, εκτός αν δεχόταν να υποταχτεί στο ΚΚΕ, πράγμα που θεωρούσε καταστροφικό για την Ελλάδα.

Η επιχείρηση του Γοργοποτάμου ήταν η πρώτη και μοναδική κοινή επιχείρηση που έγινε με τη συνεργασία δύο αντιστασιακών οργανώσεων και είχε επιτυχία γιατί προς στιγμή παραμερίστηκαν οι πολιτικές διαφορές που τις χώριζαν. Η πρωτοβουλία της συνεργασίας ανήκει στο Ζέρβα και στη Συμμαχική Αποστολή.

Ο Γοργοπόταμος έδωσε ελπίδες στους Συμμάχους ότι η συνεργασία μεταξύ των αντιστασιακών οργανώσεων ήταν δυνατή και επομένως άξιζε κάθε προσπάθεια και θυσία εκ μέρους της Αποστολής για την προσέγγιση και συσπείρωσή τους υπό κοινή διοίκηση.

Δεν μπορούσαν ποτέ να πιστέψουν ότι ο κύριος σκοπός της ηγεσίας του ΕΑΜ – ΕΛΑΣ ήταν η εξουδετέρωση και καθυπόταξη όλων των άλλων αντιστασιακών κινήσεων και μάλιστα για καθαρά κομματικούς σκοπούς. Έτσι το Κοινό Γενικό Στρατηγείο Ανταρτών που ιδρύθηκε με πρωτοβουλία και υπεράνθρωπες προσπάθειες του Αρχηγού της Αποστολής, Ταξιάρχου Έντυ Μάγιερς, στο Περούλι της Θεσσαλίας, καθώς και όσες άλλες συμφωνίες συνεργασίας κατόρθωσε η Αποστολή να πετύχει, δεν ευδοκίμησαν και κατέληξαν σε πρόσκαιρες ανακωχές.

Είναι αναμφισβήτητο ότι αν συνεχιζόταν η συνεργασία του Γοργοποτάμου, η συμβολή της Ελληνικής Εθνικής Αντιστάσεως εναντίον του κοινού εχθρού θα ήταν τεράστια, γιατί θα καθήλωνε στη χώρα μας πολύ περισσότερες δυνάμεις του, και το κυριότερο δεν θα θρηνούσαμε τόσα αθώα θύματα ούτε θα οδηγούμασε σε τόσες ακρότητες και καταστροφές.

Τέλος θα πρέπει ν' αναφερθεί ότι το ΕΑΜ – ΕΛΑΣ με την αρνητική στάση που έδειξε έναντι των Συμμάχων στην περίπτωση του Γοργοποτάμου, έχασε μια μοναδική ευκαιρία που του δόθηκε τότε για προνομιακή υποστήριξη και ίσως τελική επικράτησή του σε όλη τη χώρα, όπως έγινε στη Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία.

Επίσης είναι πολύ αμφίβολο αν η Ελλάδα θ' απέφευγε τη σοβιετοποίηση αν δεν υπήρχε ο Ζέρβας με το ΕΔΕΣ και δεν κατόρθωνε να κρατηθεί στις επάλξεις του εθνικού αγώνα, σε συνεργασία με τους Συμμάχους, παρόλες τις πικρίες και απογοητεύσεις που αντιμετώπισε, μέχρι την απελευθέρωση της χώρας.

Υπογραφή:

Θέμις Μαρίνος
Μέλος Συμμαχικής Στρατιωτικής Αποστολής